

DUCHOVNÝ ŽIVOT V STAROBE

Príhovor k opatrovateľom starcov v rámci zborovej diakonskej služby

Lukáš 2,25-32; 36-38

Filipským 3,20n

Milí bratia a sestry,

duchovný život v starobe je možný aj potrebný a aj požehnaný. Keďže celá staroba je veľmi krehká, nám pôjde teraz o to, aby sme našli spôsob a cestu, ako ten krehký duchovný život v starobe posilniť, zvrútniť, prehľbit' a ako byť v tejto veľmi závažnej a neľahkej časti diakonskej služby nápomocní, užitoční. Pretože duchovný život ani v starobe nie je samozrejmy. Prirodzený človek nielen od svojej kolisky, ale od svojho počatia vzdoruje Bohu a tento vzdor pretrváva do posledného dychu a tento vzdor premáha jedine Ježiš Kristus a viera v Ježiša Krista. Prirodzený človek je stále vystavený - od detstva až do staroby a šedin - pokušeniu, aby žil, zmysľal telesne a spod tohto vplyvu ho vytrhuje len Božia láska, ktorá hľadá jeho spásu a snaží sa ho k sebe, k tejto láske pripútať. Pán Boh všetko robí, aby sme žili nielen ako Jeho stvorenie, ale aby sme žili aj ako Jeho deti. Jeho milované a Jeho aj milujúce deti. Od počatia až po smrť, i po smrti. Pre uchopenie tejto pravdy, skutočnosti by nám mohlo byť nápomocné evanjelium o Simeonovi a Anne, ktoré v podstate hovorí o tom, že ani jeden človek by nemal zomrieť dovedy a bez toho, že by tvárou tvár - čiže vo viere - neuzrel Krista a nespoznal v Ňom svojho Spasiteľa, stelesnenú, zachraňujúcu lásku Božiu. A okrem toho by nám malo pomáhať aj Pavlovo slovo o bytostnom očakávaní na Krista v tej koncentrovanej poníženosti nášho ľudského tela, akou staroba bezpochyby je. - Ak sme - my, starci - spoznali Krista ako svojho Spasiteľa a ak srdcom očakávame na Neho, veriac, že má moc napriek všetkým biedam nášho tela, duše, ducha pretvoriť nás na svoju podobu, nemusíme sa báť „prepustenia“, vykročenia z tejto časnosti. A vy, ktorí opatrujete starcov, starenky, stojac v takejto viere a vediete ich k tomu istému cieľu, konáte službu nad každú službu.

Čo je staroba? Je to čas, keď sa fyzicky i bytostne dostávame do blízkosti smrti, k tej hraničnej medzi, ktorej sa nemôžeme vyhnúť, a ktorú budeme musieť všetci prekročiť. Kráľ Dávid síce ešte na vrchole síl, mužnosti no vyslovil sa: iba krok je medzi mnou a smrťou, - pretože smrteľnosť je každodenným chlebom každého jedného z nás, ale predsa platí: čím vyšší vek, tým je smrť aktuálnejšia.

Áno, staroba je každodenná konfrontácia s prichádzajúcou smrťou. Pred desaťročiami som niekde čítal, či počul, že muž po štyridsiatke denne aspoň raz pomyslí na smrť. Myslím, že bez toho, aby som sa kontroloval, môžem potvrdiť pravdivosť tohto výroku. Nevie, či sa to týka aj žien nad 40 rokov, ale prečo by sa ich to nemalo týkať?

Príchod smrti - jej stále rukolapnejšiu blízkosť - starci prijímajú rôzne a odlišne.

Vyššie 90 ročný starček, keď sa ho opýtali: Ujo Miško, čo robíte? - každému odpovedal: Čakám na svojho Pána!

Keď som bol farárom v Jelšave, je tomu bežmála 50 rokov, vošiel som cez „suchý vchod“ do dvora meštianskeho domu a zazrel som hore na pavlači opierať sa o zábradlie dobrého osemdesiatnika, kmeťa jednej z najlepších našich evanjelických rodín, spýtal som sa: Pán xy, čo robíte? - Odvetil mi: Čakám, kedy zdochnem!!! Keď som ho začal karhať, nešťastne zalamentoval: Joj, to sú oni, pán farár, jojoj, - ale slová ubolenej duše už boli vonku, už sa nedali vziať späť.

Možno, sú to dve krajnosti. Možno, dá sa ísť ešte aj za tieto hranice, ale každý stavec, starenka sa nachádza so svojim duševným, duchovným stavom niekde medzi nimi, ba možno denne pendluje medzi nimi, ako pondus kyvadlových hodín. (Je fakt, že k večeru narastajú tiene.)

Pritom nemali by sme zabúdať, že aj vrúcny duchovný život starca, aj zdanlivo neduchovne vegetujúci, dohasínajúci život starcov potrebuje pomoc.

Ba, chcem vám povedať a položiť na srdce, že duchovný život starého človeka sa môže začať aj vo vysokej starobe, blízko konca a veľa záleží i od vašej vernosti, vytrvalosti, či sa ozaj začne alebo nie. Rozpoviem vám v krátkosti príbeh, ktorý sa skutočne odohral.

V meste, na ulici ma zastavila drobná starenka, horlivá katolíčka, ktorá nevynechala jedinú omšu a pravidelne riadila kostol, atď. a povedala mi, že jej starý, evanjelik, ale bezbožný, je veľmi chorý a už tu dlho nebude a ona nechce, aby odišiel bez „zapatrenia“. - Vedela, že my posledné pomazanie nedávame, ale šlo jej o spoveď a Večeru Pánovu. A či by som ho navštívil a sa s ním pohováral, ale ešte nie, lebo na to ho ona musí pripraviť a to nebude ani ľahké, ani zajtra, ani pozajtra. Že mi povie, kedy.

Ten stavec bol bývalý školník, ktorého opakovanou zábavou bolo oznámiť žiakom, čo poobede čakali na vyučovanie náboženstva, že pán farár odkázali, že dnes nemôžu prísť, preto náboženstvo odpadá a oni sa majú pobaliť a ísť domov. A keď farár prišiel, tak sa ho spýtal, či si myslí, že to deti ozaj baví a zaujíma? A podobne.

Ako dôchodca trpel ťažkou reumou, ležal a takmer sa nedokázal ani pohnúť. Deti nemali, starenka ho sama opatrovala a denne vytrpela svoje. Stretávali sme sa v meste dosť často a ona po každý krát: Ešte nie, pán farár! Až raz, že áno, ale nevie ako to dopadne. Dohodli sme sa, že ho len tak navštívim a uvidíme. Keď som potom prišiel, zdržala ma v predizbičke a šla do izby, kde ležal a povedala, že som tam a či môžem? - Odvrkol jej: Však ho nezožeriem! - Takto povzbudený som vošiel, chytil ho za ruku, ktorú, stuhnutú, nevládal ani zodvihnúť. Keď sme sa pohovárali, spýtal som sa ho, či sa môžeme pomodliť. Povedal mi: Ja sa nemôžem! - a ukázal, že pre reumu nedokáže zložiť si ruky. Vyhabkal som čosi, že nie rukami, ale srdcom sa modlíme. Aj som sa. - Keď som odchádzal, starenka plakala od radosti.

Pri najbližšom stretnutí mi povedala, že ho zobrali do neďalekej nemocnice, kam som pravidelne chodieval na návštevy. V najbližšiu stredu som ho vyhľadal. Ešte som riadne ani dvere izby neotvoril, hlasne mi volal: Pán farár, už môžem, už môžem, a keďže som asi nechápavo pozeral, zdvihol svoje ruky a sklúčil ich k modlitbe! A modlili sme sa. Spolu. Nie rukami, ale srdcom a o dva dni som mu prislúžil Svätú Večeru a o niekoľko dní Pán ho v pokoji prepustil, lebo jeho oči videli spasenie, ktoré aj jemu bolo pripravené v Ježišovi Kristovi. Veľmi krátke ale dobrý, Bohom darovaný duchovný život starca, ktorý sa odvíjal od vernej, vytrvalej starostlivosti manželky. (Pravda, po premárnenom živote.)

Pamätajme, že nikdy nikoho sa nesmieme a nemáme zriekať, len preto, že je duchovne ľahostajný, alebo je starý bezbožník!

Lenže my máme dnes hovoriť asi trochu inak o duchovnom živote v starobe.

Najprv skúsme ešte raz povedať, zhrnúť, čo je staroba?

Na jednej strane je to dozrievanie človeka. Napĺňanie hodnôt, múdrosti, skúseností, dosahovanie vrcholov ľudskosti. Na druhej strane ale je to úbytok síl, strácanie zdravia, čerstvosti ducha, oslabenie skoro všetkých schopností. A ako ja hovorievam, človek ani sa nenazdá a je „po záruke“! Dolieha a doľahne na neho, čo Pavol nazýva - veľmi výstižne a presne - poníženosťou tela. Všetko je v človeku akosi potupené, pourážané, zbavené cti, stáva sa karikatúrou toho, čím bol a ak sa napriek tomu chce chovať, akoby to nebola pravda, stáva sa ešte smiešnejším a ešte viac poľutovaniahodným. Ide o ozajstnú a všestrannú krehkosť ľudskej bytosti, ktorú by mali nielen poznať ale aj rešpektovať i samotní starci i celé ich okolie, prostredie, no najmä tí, čo ich opatrujú.

Okrem toho nesmieme zabúdať, že k starobe sa pridružuje aj precitlivosť, čo sa týka vlastnej osoby, nedotklivosť, a musíme pripustiť, - ja pripúšťam - že skoro každý starý človek má aj svoje odporne zvyky, spôsoby a vie riadne otravovať. - A predsa a napriek všetkému je Bohom nekonečne milovaný. Toľkoto aspoň rámcove o starobe.

Teraz skúsme povedať niečo o duchovnom živote. Čo to je vlastne duchovný život?

Základom duchovného života - možno veľmi zjednodušene - je, že si uvedomujem, že som nielen Božím stvorením, ale aj Božím dieťaťom. Nepatrím sebe, len sebe, ale patrí Bohu a k tejto skutočnosti ani nie že musím - ale smiem, smiem i chcem prispôbiť svoj život, celý život. Tým sa stávam okamžite osobou a tvorom duchovným. Božím dieťaťom som sa stal pri svojom krste, ktorý je platný a nikdy sa neodstane. Smiem sa obracať k Bohu a žiť s Ním v spojení. Čo ma udržuje v spojení s Bohom? Je to predovšetkým Jeho slovo, prostredníctvom ktorého sa ku mne prihovára, Týmto slovom je nielen Biblia, ale aj Krst svätý a Svätá večera, ktoré sú viditeľným Slovom. A na

všetku Božiu reč ku mne odpovedám modlitbou i skutkami viery v spoločenstve, v ktorom žijem a sa nachádzam.

Teda predovšetkým počúvam a čítam Božie slovo. Aj v starobe. Kým len môžem, chodím na služby Božie, nastavujem uši i srdce tomu, čo môj Otec nebeský a môj Spasiteľ, Ježiš Kristus hovorí skrze zvestovanie. Mne i mojim bratom a sestram. Ak v rámci rodiny, alebo zborovej diakonie opatrujem starca, starenku, snažím sa im umožniť účasť na službách Božích.

Aj čítam Božie slovo. Denne! Verím, že aj skrze čítanie pôsobí vo mne Duch Svätý Boží a posilňuje moju vieru, pomáha mi prekonávať pokušenia i niest' všetky bremená staroby. Čítavam evanjelia, reči a o skutkoch Pána Ježiša Krista, ale aj žalmy, epištoly aj iné časti Biblie, lebo sú mocou Božou na moje spasenie. Denne!

A keďže som skutočný hriešnik, čo najčastejšie si pripomínam svoj krst, v ktorom som vložený do stredu Božej lásky, priam do vykupujúcej smrti Spasiteľa. O odpustenie hriechov sa uchádzam aj pri spovedi a očisťujem svoje srdce Svätou Večerou. Spolu so starcom aj rodina starca sa má starať, aby hoc nemobilný, prijal a mohol dostať Svätú Večeru. Je to potrebná príprava na odchod, na prepustenie z časnosti. Poviem vám dva príklady.

Prvý sa netýka až tak starého, skôr mladého, 50 ročného muža vo vysokom štádiu rakoviny žalúdka. Rodina ma požiadala o prislúženie Večere Pánovej v nemocnici. Stav žalostný. Vedel, že prídem, azda aj chcel, aj sa tešil. Po príhovore nasledovali spovedné otázky hneď prvá: či uznávate úprimne a pokorne, že ste proti Pánu Bohu zhrešili a Jeho nemilosť si zaslúžili? Na čo odpovedal: Nemám žiadne hriechy! - Ako to, veď všetci sme hriešnici. - No, ak všetci, tak aj ja. - Musel som spoved' prerušiť a začať sa vypytovať, či manželka nikdy kvôli nemu neplakala, či nikdy neublížil rodičom, deťom, či nezabúdala na Pána Boha, či robil, čo Pán Ježiš Kristus od nás očakáva, ... pomaly krok za krokom, až vyznal, že je veru hriešny oveľa viac, než si myslel a úplne, a celkom - takže sme mohli pokračovať a dokončiť všetko pravdivo, spasiteľne. Stáva sa, že smrť je skutočne pred dvermi a čaká na svoju korisť a umierajúci sa pritom stále nazdáva, že je tým najlepším človekom na svete. - Tu smieme vykonať - všetci opatrujúci - vo všetkej pokore službu, nad ktorú vari ani niet.

Druhý príbeh: Hrmostná krčmárka v Jelšave ma zastavila na ulici a spýtala sa, či by som prišiel „ospovedať“ jej mamičku. Povedal som, že prídem ochotne. - Lenže má to jeden háčik. Aký? Matka už ani ju, dcéru nepoznáva. Viete, skleróza! Povedal som, že prídem, uvidíme, a ak nebude vnímať o čo ide, aspoň sa pri nej pomodlím. Bol vrchol leta. Uprostred uzavretého dvora košatá, veľká hruška, pod hruškou lavička, stôl, krásnym bielym obrusom pokrytý a starenka, upravená, čistá, no neprítomne hľadiaca pred seba. Pozdravil som a ako sa máte?, no takmer nijaká odozva. Začal som si obliekať luterák a keď som si uväzoval tabličky, zložila ruky, zažiarili jej oči a zrazu celkom prítomná mi povedala: Pán farár drahý! - Pýtal som sa, či by nechcela Svätú Večeru Pánovu? - Odpovedala: Po ničom netúžim tak ako po Svätej Večeri. - Bdelo, sústredene sledovala najprv každý môj pohyb, kým som prestrel, rozložil sväté nádoby a potom vnímavo počúvala i každúcke slovo, čo som nakrátko povedal. Na každú otázku zreteľne, vedome odpovedala, spolu sa modlila a spolu aj s dcérou telo i krv Krista prijala. Keď som odchádzal, dojatá krčmárka plakala ako malé dieťa. Ani mne nebolo všetko jedno, lebo som zažil niečo, dosiaľ vo svojej službe nepoznané. - Prešli dva-tri dni a ktosi v meste, na ulici volá: Pán farár, pán farár! Obzriem sa. Krčmárka! Pán farár, len si predstavte, keď som sa od brány vrátila k mame, pozrela sa na mňa a spýtala sa ma: A ty si kto?! - Čo sa vtedy pri tej spovedi odohralo, vôbec nie je pravidlo, ale Božia moc a milosť sa niekedy prejaví predivne. Nezabúdajme vo svojej službe na to! Nikdy! Počítajme s tým! Vždy!

Ďalší prejav duchovného života starca je, že sa modlí. Modlievam sa. Odpovedám svojmu Bohu na Jeho slovo, ktorým sa mi prihovoral. Povzbudený Jeho slovom, predkladám Mu všetky svoje vďaky, radosti, ale aj obavy, bolesti, prosby, očakávania, príhovory za svojich. Modlitba starca môže sa stať a aj sa má stať pravou a požehnanou službou starca pre svoje okolie i pre celú cirkev. A určite v nejednom prípade silou a záchranou mnohých aj je. Zástupy mladých, desiatky rodín si neuvedomujú, že za ich napredovaním a vôbec za tým, že rodina aspoň nosné dierky má nad vodou a ešte neskolabovala, za tým je modlitba možno biednej starej mamy, dennodenné modlitby

odpísaného starého otca. Nenárokovaná, nevidovaná, nedokonalá, ale vytrvalá, stála. Plná lásky a obáv a zodpovednosti. - Pravda, aj starého človeka - i pravidelne sa modliaceho - treba povzbudzovať k modlitbe. Znova a znova.

Na bicykli som prechádzal cez svoju filiu a v záhradke pred domom som zazrel starkú Hudecovú. Rýľovala. Vyše 90 ročná. Nedalo mi a spýtal som sa, či to ona musí? A kto, pán farár? - Syn, sedemdesiatnik, chorý, takmer bezvládný, vdovec. A Samo, slobodný vnuk, úradník na okrese, denne opitý. I rozplakala sa, že je tu celkom zbytočne, a prečo ju už Pán Boh nevezme, preč, ta, kam patrí! - Povedal som jej, že ešte sa stále môže modliť, sú tu ešte viacerí, ktorí jej modlitby veľmi, veľmi potrebujú. Najmä Samo! Pozrela sa, slova nepovedala, pobral som sa teda a ona rýľovala ďalej. - O nejaké dva mesiace, po nešpore, chytila ma za ruku, vrúcnejšie než obvykle a pošepala: Pán farár, Samo prestal piť! - Nie som tu darne!

Rovnako dôležité je v rámci rodiny alebo diakonskej služby aj sa modlievať, ak je možné pravidelne, ale určite aspoň občas. Jednoducho, nie zdĺhavo, určite vrúcne Otčenáš, rannú, večernú modlitbu, pred jedlom, viac, oveľa viac ako len okolnosti dovoľia. Aj ťažko chorý to vníma, nech by sa aj zdalo, že nie.

Azda smiem dodať, že nielen duchovný život starca, ale i číra jeho prítomnosť sa môže stať požehnaním, veľkým prínosom a nie neznesiteľným bremenom pre celkové jestvovanie rodiny. Pretože ju ukáždzuje, učí ohľaduplnosti, chráni pred výstrelkami a pod. Starý človek v rodine, i osamelý starý človek v cirkevnom zbore ani zďaleka nemusí byť len a len bremenom!

Ešte slovko o tom, že „zbožnou“ túžbou väčšiny starcov je: len nebyť bremenom, len neostať deťom na ťarchu! Lebo: bolo by vám oveľa ľahšie, keby ma už nebolo! - Variácie sú nespočetné!

Asi ste počuli, že pred časom v niektorých oblastiach Indie starcov a starenky, keď už boli rodine na ťarchu, chytili, odviekli, odniesli do lesa k chodníkom tigrov, či iných dravých šeliem a nechali tam. Do nasledujúceho rána bolo všetko zariadené, odpratvané, o všetko postarané. Rodina bola „odbremenená“. - Nevie, či toto tam ešte niekde „beží“, alebo to už nadobro zaniklo. Dúfajme!

Prečo to spomínam? - Preto, aby nijaká dnešná forma a podoba opatrovateľskej služby, diakonskej starostlivosti, domova dôchodcov, atď. nebola - ani len náznakom, či novodobou náhražkou - tej starej indickej praxe. Pohnútky, náplň, a najmä duch vašej služby musí byť zakotvený v niečom úplne inom. Verím, že o tom neustále uvažujete a o to aj bojujete.

Nech vás Kristova láska a Duch Boží Svätý tak vedie, aby vám zverení starci žili ozaj duchovne, aby pred svojou smrťou všetci uzreli Spasiteľa Krista, a aby On sám, mocou svojou i pretvoril ich ponížené telá na podobu svojho slávneho osláveného tela.

Michal Hudák
senior LOS, v. v.